पुष्टिगुः काण्वः।इन्द्रः । प्रगाथः (विषमा बृहती, समा सतोबृहती)

प्र सु श्रुतं सुराधसमर्चा शक्रमभिष्टये।
यः सुन्वते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेणेव मंहते॥ ८.०५०.०१

यः। सुन्वते- रसनिष्पादकाय। स्तुवते- स्तोत्रे। काम्यम्- कमनीयम्। वसु- धनम्। सहस्रेणेव- प्रभूतम्। मंहते- यच्छति। तम्। श्रुतम्- श्रुतिप्रसिद्धम्। सुराधसम्- सुसंसिद्धम्। शक्रम्- शक्तमिन्द्रम्। अभिष्टये- सदेषणासम्पत्तये। प्र- प्रकर्षेण। सु- सुष्ठु। अर्च- पूजय ॥१॥

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः।
गिरिर्न भुज्मा मघवत्सु पिन्वते यदीं सुता अमन्दिषुः॥ ८.०५०.०२

अस्य- एतस्य। इन्द्रस्य। हेतयः- आयुधानि। शतानीकाः- प्रभूतप्रणालीयुक्तानि। दुष्टरा- दुस्तराणि। इषः- सदेषणाः। महीः- महत्यः। यत्- यदा। ईम्- एतमिन्द्रम्। सुताः- रसाः। अमन्दिषुः- आनन्दयन्ति तदा। भुज्मा- पालकः। गिरिः- मेघः। न- इव। मघवत्सु- हव्यवत्सु। पिन्वते- प्रीणयन्ति ॥२॥

यदीं सुतास इन्दवोऽभि प्रियममन्दिषुः।
आपो न धायि सवनं म आ वसो दुघा इवोप दाशुषे॥ ८.०५०.०३

यत्- यदा। ईम्- एतम्। प्रियम्। सुतासः- निष्पन्नाः। इन्दवः- क्लेदनशीला रसाः। अभि अमन्दिषुः- आनन्दयन्ति। तदा। वसो-शरण्य। आपः- उदकानि। न- इव। दुघा इव- धेनव इव। दाशुषे- दात्रे। मे- मह्यम्। सवनम्- इन्द्रसम्भजनम्। उप धायि- स्थापितम् ॥३॥

अनेहसं वो हवमानमूतये मध्वः क्षरन्ति धीतयः।
आ त्वा वसो हवमानास इन्दव उप स्तोत्रेषु दधिरे॥ ८.०५०.०४

Dr. Rangani
WEBOLIM

अनेहसम्- अपापम्। हवमानम्- आहूतम्। ऊतये- रक्षायै। मध्वः- मधुराः। वः- युष्माकम्। धीतयः- सोमा रसाः। क्षरन्ति। वसो- शरण्य। त्वा- त्वाम्। हवमानासः- स्तुताः। इन्दवः- रसाः। आ- आभिमुख्येन। स्तोत्रेषु। दधिरे- धृतवन्तः ॥४॥

आ नः सोमे स्वध्वर इयानो अत्यो न तोशते।
यं ते स्वदावन्स्वदन्ति गूर्तयः पौरे छन्दयसे हवम्॥ ८.०५०.०५

नः- अस्माकम्। सोमे- रसे। स्वध्वरे- यज्ञे। आ इयानः- आगच्छन्। अत्यः- युद्धाश्वः। न- इव। तोशते- वृत्राणि हिनस्ति। यम्। ते- त्वाम्। स्वदावन्- आस्वादनकुशल। गूर्तयः- उद्यताः स्तुतयः। स्वदन्ति- आस्वादयन्ति स त्वम्। पौरे- बन्धने निमित्ते सति। हवम्- तद्भेदनाय आह्वानम्। छन्दयसे- कामयसे ॥५॥

प्र वीरमुग्रं विविचिं धनस्पृतं विभूतिं राधसो महः।
उद्रीव वज्रिन्नवतो वसुत्वना सदा पीपेथ दाशुषे॥ ८.०५०.०६

वीरम्- वीर्यसम्पन्नम्। उग्रम्- उद्गूर्णम्। विविचिम्- विवेकिनम्। धनस्पृतम्- धनदम्। महः- महत्याः। राधसः- संसिद्ध्याः। विभूतिम्। भजे। उद्री- उदकवान्। अवतः- कूपः। इव। वज्रिन्- वज्रपाणे। वसुत्वना- वसुदानेन। सदा- सततम्। दाशुषे- दातारम्। पीपेथ- आप्याययसि ॥६॥

यद्ध नूनं परावति यद्वा पृथिव्यां दिवि।
युजान इन्द्र हरिभिर्महेमत ऋष्व ऋष्वेभिरा गहि॥ ८.०५०.०७

ऋष्व- महात्मन्। महेमते- महामते। इन्द्र- परमेश्वर। यद्ध- यदि। परावति- दूरदेशेसि। यद्वा। पृथिव्याम्- भूम्याम्। दिवि- नभसि। तर्हि। युजानः- योगयुक्तः। ऋष्वेभिः- महद्भिः। हरिभिः- प्राणाश्वैः। आ गहि- आगच्छ ॥७॥

रथिरासो हरयो ये ते अस्रिध ओजो वातस्य पिप्रति।
येभिर्नि दस्युं मनुषो निघोषयो येभिः स्वः परीयसे॥ ८.०५०.०८

Dr. Rangani
WEBOLIM

येभिः- यैः। मनुषः- विवेकिनः। मन ज्ञाने। दस्युम्- स्तेनम्। नि- निरन्तरम्। निघोषयः- नितरामाक्रोशयसि। येभिः- यैः। स्वः- स्वर्गम्। परीयसे- परितो गच्छसि। ते। रथिरासः- सद्रंहणाः। हरयः- प्राणाश्वाः। अस्त्रिधः- अहिंसकाः। वातस्य- वायोः। ओजः- बलम्। पिप्रति- पूरयन्ति ॥८॥

एतावतस्ते वसो विद्याम शूर नव्यसः।
यथा प्राव एतशं कृत्व्ये धने यथा वशं दशव्रजे॥ ८.०५०.०९

शूर- समर्थ। वसो- शरण्य। यथा। कृत्व्ये- महति कर्मणि कर्तव्ये सति। एतशम्- सद्गतिशीलम्। प्रावः- प्रकर्षेण अरक्षः। दशव्रजे धने- प्रभूतगोसमूहे प्रभूतचिद्रश्मिसमूहे निमित्ते सति। वशम्- वशिनमरक्षः। तथा। एतावतः- एतादृशम्। नव्यसः- अभिनवम्। ते- त्वाम्। विद्याम- जानीमः ॥९॥

यथा कण्वे मघवन्मेधे अध्वरे दीर्घनीथे दमूनसि।
यथा गोशर्ये असिषासो अद्रिवो मयि गोत्रं हरिश्रियम्॥ ८.०५०.१०

पूर्वं व्याख्यातम् ॥१०॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM